

Відгук

офіційного опонента **Овчаренко Наталії Анатоліївни**, доктора педагогічних наук, професора, завідувача кафедри музикознавства, інструментальної та хореографічної підготовки Криворізького державного педагогічного університету про дисертацію **Янь Пен «Формування міжкультурної компетентності майбутніх викладачів вокалу за жанрово-стильовим підходом»**, подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки

1. **Актуальність дисертаційної роботи** визначається тим, що в ХХІ столітті в міжнародному просторі вищої освіти спостерігається перехід від її когнітивної моделі до транскультурної і трансверсальної. Сучасні здобувачі вищої освіти знаходяться в багатокультурному середовищі, вони повинні бути і національно свідомими аби забезпечити власну ідентичність, зберегти культуру свого народу, і, разом з тим, споглядаючи різноманітність культур, розуміти необхідність поваги до їх самобутності, тобто бути поміж культурами. Як слушно зауважує автор роботи Янь Пен, сьогодні у просторі вищої вокальної освіти України виникає реальний діалог української та китайської культур, оскільки в останні десятиліття українська вокальна школа стає досить відомою в колі китайських музикантів. Тому, зростає необхідність у вирішенні проблема підготовки компетентних педагогів до використання соціокультурного потенціалу вокального мистецтва в реалізації сталого міжнаціонального діалогу.

Нагальність зазначеної проблеми підтверджується тим, що констатується відсутність її теоретичного й практичного розв'язання в науково-педагогічному просторі України та Китаю, нерозробленість методики формування міжкультурної компетентності майбутніх викладачів вокалу, необґрунтованість системи спеціально розроблених критеріїв її оцінювання та тим, що дисертаційне дослідження входить до тематичного плану науково-дослідної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» та становить частину наукової теми «Теорія і методика підготовки майбутніх фахівців мистецького

та мистецько-педагогічного профілю в контексті соціокультурної парадигми» (реєстраційний номер 0120U002017). Тему дисертаційного дослідження затверджено вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 4 від 27 жовтня 2022 року).

2. Структура та зміст дисертації, її самостійність, завершеність, відповідність вимогам щодо оформлення й обсягу. Дисертація має чітку і логічну структуру, яка включає: анотацію українською та англійською мовами, вступ, три розділи, висновки до кожного розділу, загальні висновки, список використаних джерел, додатки. Основний текст дисертації складає 182 сторінки, загальний обсяг роботи – 254 сторінки. Робота містить 6 таблиць та 4 рисунки.

Дисертація Янь Пен має обґрунтовану теоретичну основу, що відображено в розділі 1 – **«Теоретичні основи дослідження міжкультурної компетентності майбутніх викладачів вокалу за жанрово-стильовим підходом»** (С. 24–71), у якому добувачем досліджено концепт міжкультурності у фокусі суспільних і гуманітарних досліджень, феномен стилю в міждисциплінарному дискурсі, обґрунтовано зміст і структуру міжкультурної компетентності майбутніх викладачів вокалу в контексті жанрово-стильового підходу.

Заслугує схвалення застосовані в розділі автором роботи наукові методи дослідження, як: поняттєво-термінологічний аналіз значного масиву наукових досліджень, який дав змогу потрактувати категорію «культура» через «мульти» потім «інтер» і нарешті «транс», розкрити сутність поняття міжкультурної компетентності майбутніх викладачів вокалу, досліджену в річищі жанрово-стильової парадигми як здатність до ефективного діалогу і реалізації багатокультурного потенціалу вокальної музики у виконавській і педагогічній діяльності та спроможність створювати креативне багатонаціональне середовище задля результативної міжкультурної комунікації; історико-генетичний аналіз, спрямований на визначення

феномену явища «стиль»; методи філософії (діалектики) для порівняння категорій стилю і жанру, які за думки здобувача, можна вважати логічними протилежностями з горизонтом переходу однієї в іншу. Доцільною вважаємо висновок Янь Пен, що музичний стиль є спрямованим на самоусвідомлення, а музичний жанр як об'єктивний феномен прагне самореалізації в соціумі (с. 70 дис.).

У розділі 2 – **«Моделювання методики формування міжкультурної компетентності майбутніх викладачів вокалу за жанрово-стильовим підходом»** (С. 72–127) здобувачеві вдалося успішно обґрунтувати й розробити сучасну інноваційну методику формування досліджуваного явища, яка базується на наукових підходах і принципах формування міжкультурної компетентності майбутніх викладачів вокалу, змістовним ядром якої є педагогічні умови та методи формування міжкультурної компетентності майбутніх викладачів вокалу за жанрово-стильовим підходом.

Позитивно відмітимо обрані дисертантом підходи, що забезпечили наукову базу авторської методики, а саме: жанрово-стильовий (генералізований), який лежить в основі концепції формування досліджуваного явища і реалізується через принципи світоглядно-мотиваційної спрямованості, занурення в культуру, балансу світового і національного; компетентнісний, ідеї якого впроваджуються через врахування принципів інтелектуалізації освітнього середовища, міжпредметної координації, міжкультурного жанрово-стильового моделювання; культурологічний, що зреалізується через принципи культуровідповідності, спорідненості художніх культур, жанрово-стильової систематизації міжкультурного вокального репертуару.

Вважаємо інноваційними й оригінальними три педагогічні умови формування міжкультурної компетентності майбутніх викладачів вокалу за жанрово-стильовим підходом, як-от: системне впровадження жанрово-стильового підходу до фахової підготовки майбутніх викладачів вокалу,

застосування міжпредметних зв'язків задля формування міжкультурної компетентності майбутніх викладачів вокалу на жанрово-стильовій основі, жанрово-стильова різноманітність вокального репертуару. У відповідності до кожної педагогічної умови дисертантом запропоновано комплекс методів і творчих завдань, для третьої умови, додатково – художньо-педагогічну технологію формування жанрово-стильової міжкультурної компетентності, яка включає три етапи (ознайомлювальний, накопичувальний і творчий).

Ціннісним здобутком дисертації вважаємо запропоновані Янь Пен методи, які складають основу зазначеної методики, зокрема, як: компаративної міжкультурної дискусії, кроскультурного аналізу музичних жанрів, системних герменевтичних коментарів-пояснень, класифікації різнонаціонального вокального репертуару, презентації стилістичних ідіом національної культури, створення жанрового електронного каталогу вокальних творів композиторів різних музичних культур, презентація власних каталогів у середовищі однокурсників, віртуального концертного залу, міжкультурного емоційно-семантичного резонансу, круглого столу, виконавських ігор-змагань, театралізації виконання вокальних творів різних стильових традицій, репетиційної діяльності міжнаціонального творчого ансамблю, – які посприяли набуттю здобувачами досвіду усвідомленого вивчення й систематизації міжкультурного музичного репертуару на засадах визнання його спільних жанрово-стильових характеристик.

У розділі 3 – «Експериментальна перевірка ефективності методики формування міжкультурної компетентності майбутніх викладачів вокалу за жанрово-стильовим підходом» (С. 128 – 195) відображено результати дослідження рівнів сформованості міжкультурної компетентності майбутніх викладачів вокалу за жанрово-стильовим підходом на констатувальному етапі експерименту та експериментальної перевірки ефективності авторської методики.

Відмітимо професійність автора роботи в проведенні всіх етапів педагогічного експерименту, як-от: *констатувального*, під час якого було

застосовано відповідні методи та творчо-діагностичні завдання, спрямовані на комплексну перевірку рівня сформованості міжкультурної компетентності майбутніх викладачів вокалу за жанрово-стильовим підходом, розроблено критерії оцінювання рівнів сформованості зазначеного явища, що дали можливість виявити й засвідчити переважання адаптаційного рівня сформованості міжкультурної компетентності майбутніх викладачів вокалу та необхідність впровадження авторської методики; *формувального*, який здійснювався упродовж трьох етапів упровадження методики формування міжкультурної компетентності майбутніх викладачів вокалу за жанрово-стильовим підходом: накопичувально-орієнтаційного, у процесі якого реалізовувалася перша педагогічна умова й використовувалися відповідні їй методи, творчі завдання, а в кінці проводився моніторинговий зріз; інтегративно-аналітичного, під час якого апробувалася друга педагогічна умова і впроваджувалися відповідні методи, творчі завдання та теж проводилася діагностична перевірка результатів засвоєння; творчо-регулятивного, у процесі якого враховувалася третя педагогічна умова, для ефективності її реалізації здобувач розробив три внутрішніх етапи (ознайомлювальний, накопичувальний і творчий). Результати діагностики сформованості міжкультурної компетентності майбутніх викладачів вокалу за жанрово-стильовим підходом ЕГ і КГ після проведення формувального експерименту дали змогу здобувачу дійти логічних висновків щодо позитивних змін показників ЕГ у порівнянні КГ та ефективності методики формування міжкультурної компетентності майбутніх викладачів вокалу за жанрово-стильовим підходом.

Отже, на наш погляд, здійснене дослідження є самостійним, завершеним і відповідаючим вимогам щодо оформлення й обсягу.

3. Наукова обґрунтованість результатів дослідження, наукових положень, висновків і рекомендацій сформульованих у дисертації. Аналіз роботи дав змогу з'ясувати коректність і професійність автора у визначенні наукового апарату дослідження, мета якого полягала в теоретичному

обґрунтуванні, розробці та експериментальній перевірці ефективності методики формування міжкультурної компетентності майбутніх викладачів вокалу за жанрово-стильовим підходом. Для досягнення мети здобувачем було окреслено п'ять послідовних завдань дослідження, спрямованих на висвітлення концепту міжкультурності у фокусі суспільних і гуманітарних досліджень; характеристику феномену стилю в міждисциплінарному дискурсі; обґрунтування змісту і структури міжкультурної компетентності майбутніх викладачів вокалу в контексті жанрово-стильової парадигми; моделювання методики формування міжкультурної компетентності майбутніх викладачів вокалу за жанрово-стильовим підходом; розробку й експериментальну перевірку ефективності методики формування міжкультурної компетентності майбутніх викладачів вокалу за жанрово-стильовим підходом. Їх виконання здійснено з використанням доцільно обраних методів дослідження, а саме: загальнонаукових, конкретнонаукових аналітичних; емпіричних, статистичних.

Детальне вивчення дисертації дало змогу виявити переконливу обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у роботі, що базується на з'ясуванні сучасного стану вивчення проблеми в науковій літературі з використанням багатої джерельної бази – разом 235 найменування, з них 77 іноземними мовами; аналізі базових понять дослідження в міждисциплінарному дискурсі. Засвідчуємо, що достовірність результатів дослідження забезпечено відповідним теоретико-методологічним підґрунтям, обґрунтованістю представленої методики діагностики та її відповідністю предмету, меті й завданням роботи, репрезентативністю вибірки респондентів, використанням методів математичної статистики для верифікації діагностичних даних, їх узагальнення та переконливої інтерпретації.

Вважаємо, що Янь Пен виявив вміння аналізувати значний фактологічний матеріал, науково обґрунтовувати результати теоретичного і практичного дослідження, доходити логічних висновків і рекомендацій.

Висновки, відображені в дисертаційній роботі аргументовані і в повній мірі корелюють із поставленими завданнями.

4. Наукова новизна дисертації. У дисертаційній роботі дійсно вперше здійснено цілісне дослідження проблеми формування міжкультурної компетентності майбутніх викладачів вокалу за жанрово-стильовим підходом; розкрито сутність поняття міжкультурної компетентності майбутніх викладачів вокалу; обґрунтовано структуру міжкультурної компетентності майбутніх викладачів вокалу, що складається з трьох компонентів; запропоновано модель методики формування міжкультурної компетентності майбутніх викладачів вокалу та розроблено стратегію її реалізації на засадах жанрово-стильового (генералізованого), компетентнісного і культурологічного (домінувальних) методологічних підходів і відповідних методичних принципів; в основу якої покладено низку педагогічних умов; розроблено критерії (інтенційно-ціннісний, когнітивно-технологічний, креативно-продуктивний) із відповідними до змісту компонентів показниками сформованості міжкультурної компетентності майбутніх викладачів вокалу.

5. Теоретичне і практичне значення результатів дисертації. Теоретичне значення роботи є вагомим, оскільки воно визначається зокрема тим, що концепт міжкультурності висвітлено у фокусі суспільних і гуманітарних досліджень, засвідчено неоднозначність використання концептів міжкультурності, полікультурності, мультикультурності і транскультурності, обґрунтовано зміст і структуру міжкультурної компетентності майбутніх викладачів вокалу у контексті жанрово-стильової парадигми.

Практичне значення здійсненого дослідження полягає в можливості застосування його теоретичних положень і практичних результатів в освітньому процесі педагогічних і мистецьких закладів освіти, зокрема у фаховій підготовці майбутніх магістрів музичного мистецтва різних спеціальностей, а також у науково-дослідній роботі здобувачів третього рівня вищої освіти.

6. Апробація результатів дисертації. Повнота викладу основних результатів дисертації у наукових публікаціях. Результати дослідження, представленні в дисертації Янь Пен належно апробовані на 7 міжнародних і всеукраїнських наукових конференціях та відображено у 8 публікаціях автора, з них – 1 стаття в наукометричному журналі, 2 статті у наукових фахових виданнях України, 5 праць апробаційного характеру.

7. Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Позитивно оцінюючи обґрунтованість наукових положень дисертаційної роботи Янь Пен, її достовірність та новизну, висловимо деякі побажання та зауваження:

1. У дисертації роботі зазначено, що евристичний потенціал категорій загального, особливого та одиничного дозволяє пояснити сутність феномену стилю. На наш погляд, доцільно було б конкретизувати використання потенціалу зазначених категорій і у виявленні сутності поняття «міжкультурність», яке входить, за слушної думки автора, до методологічного апарату міждисциплінарних досліджень.

2. На стор. 51 дисертації зазначено, що змістовий контент міжкультурної компетентності майбутніх викладачів вокалу обмежується орієнтацією на два основні пласти музичного мистецтва – фольклорний та академічний. Вважаємо, що разом із вказаними пластами музичного мистецтва, для майбутніх викладачів вокалу важливим є розуміння й опанування сучасним мистецтвом естрадно-джазового співу, оскільки в Китаї й Україні широко використовуються американські методики співу, зокрема – Сета Рігса, Шеріл Портер, Кетрін Садолін та ін.

3. Автором роботи ґрунтовно доведено доцільність використання жанрово-стильового підходу у розв'язанні проблем формування міжкультурної компетентності майбутніх викладачів вокалу. Робота набула б значущості, якби були розкриті можливості технологічного підходу у формуванні міжкультурної компетентності майбутніх викладачів вокалу. Зокрема, використання авторських методик викладачів вокалу різних країн,

досвіду видатних співаків і педагогів, представників світових вокальних шкіл, у процесі проведення майстер-класів.

4. На стор. 104 дис. використовується поняття «китайське бельканто». Виникає питання щодо подібності застосування в зазначеному контексті поняття «українське бельканто»?

5. У процесі реалізації другої педагогічної умови Вами застосовувався метод перцептивної та нотографічної ідентифікації музичних стилів в системі однієї національної музичної культури. Вважаємо, що авторську методику було б збагачено, якби в роботі було більш детально описано зазначений оригінальний метод та окреслено мету його використання.

8. **Загальний висновок про рівень набуття здобувачем теоретичних знань, відповідних умінь, навичок та компетентностей.** Висловлені критичні міркування не ставлять під сумнів наукову концепцію дослідження, не знецінюють теоретичної та практичної вагомості отриманих результатів і не впливають на загальне позитивне враження від роботи. Вони стосуються переважно дискусійних питань або відкривають перспективи подальших наукових пошуків.

9. **Загальна оцінка дисертації і наукових публікацій щодо їхнього наукового рівня з урахуванням дотримання академічної доброчесності та щодо відповідності вимогам.** Дисертація **Янь Пен «Формування міжкультурної компетентності майбутніх викладачів вокалу за жанрово-стильовим підходом»**, відповідає п. 6-9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 №44 (зі змінами), наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 №40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», затвердженого Міністерством юстиції України 03.02.2017 за №155/30023, а її

автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань галузь знань 01 Освіта/Педагогіка зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри музикознавства,
інструментальної та хореографічної підготовки
Криворізького державного педагогічного
університету

Н. А. Овчаренко

